

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 5 febr. 1889, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om förändrade bestämmelser angående rösträtt vid biskopsval.

I 1 § af 20 kapitlet kyrkolagen stadgas angående rätten att deltaga i biskopsval endast, att när ett biskopssäte blifver ledigt, skall kapitlet sådant för Kongl. Maj:t tillkännagifva och sedan, efter derom erhållen befallning, med klerkeriet nämna sådana män, som de till det embetet tycka vara för Guds kyrka och stiftet de nyttigaste; hvarjemte i 4 § af samma kapitel föreskrifves, att i erkebiskopsval skola alla domkapitel i riket hafva sina röster. Utförligare bestämmelser i ämnet meddelades genom förordningen om biskops- och superintendentsval den 30 maj 1759. Här stadgas i *3:dje punkten*: att i valet, som kontraktsvis förrättas, skola deltaga alla inom kontraktet varande kyrkoherdar och regementspastorer, der de hafva sitt boställe och tillstådes äro, samt kapellanen ifrån hvart pastorat eller, der flere kapellaner äro i pastoratet, då den, som längst innehaft denna syssla inom församlingen, så ock de vice pastorer, som förestå någon ledig församling; i *9:de punkten*: att i konsistorium skall på samma sätt omröstas, dervid i de stift, der gymnasier äro, alla lektorer, ehvad de äro prester eller ej, skola i omröstningen deltaga; samt i *11:te punkten*: att der biskopen tillika är prokansler, samtliga professorer skola i omröstningen deltaga.

Bih. till Riksd. Prot. 1889. 7 Saml. 3 Häft.

I en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 37, som blifvit till lagutskottet hänvisad, anmärker herr *S. J. Kardell* såsom ett oegentligt förhållande, att, enligt anförda stadganden, bland lärarne vid de allmänna läroverken endast gymnasie-lektorerna, d. v. s. under nuvarande förhållanden lektorerna vid de högre allmänna läroverken i stiftsstäderna vore berättigade att i biskopsval deltaga. Att kollegerna vid de forna trivialskolorna aldrig gjort anspråk på att få deltaga i val af biskop, anser motionären hafva berott derpå, att kollegabefattningarne endast voro exspektansplatser för blifvande prestmän. Men, fortsätter motionären, de betydande löneförbättringarna för lärarne under de sista årtiondena i förening med upprättandet af ett större antal fullständiga läroverk vid sidan af stiftsläroverken hade åstadkommit en fullständig förändring i nyssnämnda förhållande, på samma gång som de allmänna läroverkens uppgift blifvit mera omfattande än förr. Lärarecorpsen hade förvärfvat en större grad af sjelfständighet, och dess förhållande till det egentliga presterskapet borde numera anses för ett sidoordnad, icke ett underordnad. Den borde därför äfven ega rätt att vid val af de förmän, som den hade gemensamt med presterskapet, nemligen biskoparne, utöfva samma rättigheter som detta.

På grund af hvad han sålunda anført, föreslår motionären »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Konungen anhålla, att Konungen täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till en sådan förändring af kyrkolagens 20:de kapitel, att rösträtt vid biskopsval derigenom tillerkännes samtliga ordinarie lärare vid de allmänna läroverken».

Såsom bekant hafva vid flere tillfällen förslag blifvit väckta om ändring af gällande bestämmelser angående biskopsval i syfte att öka antalet af röstberättigade vid valet. Sålunda aflät redan 1868 års kyrkomöte en skrifvelse till Konungen (n:o 15), deri kyrkomötet anmälde sin åsigt, att rätt till deltagande i biskopsval borde lekmän tillerkännas. Denna skrifvelse blef af Kongl. Maj:t öfverlemnad till den år 1869 tillsatta kyrkolagskomitén, som dock icke i anledning af kyrkomötets berörda framställning föreslog någon ändring i nu gällande bestämmelser i ämnet. Skrifvelsen har icke heller föranledt någon vidare Kongl. Maj:ts åtgärd. Vid 1883 års kyrkomöte behandlades förslag om utsträckning af valrätten till samtliga komministrar äfvensom lärarne vid allmänna läroverken, hvilket emellertid icke vann kyrkomötets bifall.

Slutligen har lagutskottet vid 1885 och 1886 årens riksdagar (lagutskottets utlåtanden 1885, n:o 45, och 1886, n:o 12), i anledning af då väckta motioner, hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och förelägga Riksdagens förslag till sådana ändringar i nu gällande bestämmelser rörande biskopsval, att rätt till deltagande deri blefve, i den mån det kunde finnas lämpligt, tillerkänd äfven åt lekmän. Hvad lagutskottet sålunda hemställt, blef vid båda dessa riksdagar af Andra Kammaren bifallet, men afslogs af Första Kammaren.

I sjelfva verket synes ett förslag af sådant innehåll som det sist omförmälda, af lagutskottet vid två riksdagar framlagda ega långt mera skäl för sig än det nu föreliggande, enligt hvilket deltagande i biskopsval skulle tillkomma endast en viss klass af lekmän; och för dem, som önska en sådan ändring af bestämmelserna om biskopsval, att lekmän i allmänhet finge deri deltaga, kan bifall till motionärens förslag näppeiligen förefalla önskvärdt.

Den klass af lekmän, hvilken enligt motionärens förslag skulle erhålla ökad inflytande på val af biskop, är redan nu i tillfälle att i icke oväsentlig mån inverka på utgången af sådant val. Vid 1883 års kyrkomöte visades genom en inom kyrkolagsutskottet verkställd beräkning, att genomförandet af det då väckta förslaget skulle i ganska väsentlig mån ändra karaktären af de nuvarande valkorporationerna och möjligen rent af förlägga det största inflytandet vid valen till lärarne vid allmänna läroverken.

Det skäl, som talar för desse lärares deltagande i biskopsval och som tillika är grunden för den andel i valet, hvilken redan nu tillkommer dem, är ju tydligen, såsom motionären jemväl angifver, biskopens egenskap af eforus öfver läroverken inom stiftet. Denna hans egenskap står likväl, såsom äfven vid 1883 års kyrkomöte anmärktes, icke i något väsentligt och oskiljaktigt sammanhang med hans embete såsom biskop eller chef för stiftets presterskap. I det af läroverkskomitén den 25 augusti 1884 afgifna utlåtande har komitén ock föreslagit läroverksstyrelsens skiljande från biskopsembetet; och då detta förslag ännu icke varit föremål för pröfning, synes äfven härutinnan föreligga en omständighet, som talar emot bifall till motionen.

Tager man åter stiftsstyrelsen i dess helhet i betraktande, så lærer icke med fog kunna sägas, att lärarnes vid allmänna läroverken anspråk på deltagande deri icke är tillgodosedt, då, med undantag endast för två stift, domkapitlens fleste medlemmar utgöras af lektorer

vid allmänna läroverk. Det bör ej heller förbises, att läroverksstyrelsen vid utöfvandet af en af sina viktigaste uppgifter, tillsättning af lärarebefattningar, enligt § 63 i stadgan för rikets läroverk den 1 november 1878, utgöres, icke af eforus, utan af domkapitlet, der biskopen då eger endast två röster.

Laguskottet får, på grund af hvad sålunda andragits, hemställa,

att herr Kardells förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 februari 1889.

På laguskottets vägnar:

Axel Bergström.
